

"Compromís ètic del professorat"

David Altimir, mestre i membre de l'AM Rosa Sensat

Companyes i companys, bon dia.

Se m'ha demanat que faci una intervenció sobre el tema del compromís ètic de les persones que treballem amb els infants i amb els joves.

Aquest ha estat un tema que va portar a molts moviments de renovació pedagògica a reflexionar-hi durant un any sencer, l'any 2010, en un debat organitzat i promogut per la Federació de Moviments.

Les [conclusions d'aquest treball es poden llegir al document que podeu trobar al web de la Federació](#). Un treball important, que va ser fet amb una bona estratègia de participació i que encara avui genera molta curiositat i interès.

El treball de debat i el document es va fer en un context molt diferent, just a l'inici de la baixada de la muntanya russa de les retallades, i amb un clima polític menys mogut, més serè. Aparentment més serè.

Avui aquesta idea del compromís ètic avui estan agafant uns nous plecs que segurament cal posar més en evidència, i això és el que avui vull plantejar en aquesta seu.

El que he fet en primer lloc per preparar aquesta meva intervenció és anar a buscar la definició de les dues paraules al diccionari. Un exercici que de vegades il·lumina les idees.

Definició de les dues paraules:

la ètica

ètica: L'ètica, com a doctrina, és una branca de la [filosofia](#) que estudia la naturalesa del que es considera [bo](#), adequat o [moralment](#) correcte

Aquesta definició ens porta a anar a buscar la definició de moral:

La **moral** és una disciplina que determina la rectitud del comportament humà segons unes normes que expressen l'existència d'uns deures i obligacions. A través d'aquests principis morals les persones decideixen entre binomis de categories, com bo i dolent, just i injust, o adequat i inadequat, a través dels judicis morals.

Amb aquesta recerca tan superficial crec que ja hem pres consciència que parlar de “ètica” per sí sola no aporta res. Al costat de la ètica cal definir quina és la pròpia idea de rectitud del comportament humà, quines són les normes que cal complir, quins deures i quines obligacions tenim, quins principis morals ens donem per classificar fets com a bons o dolents, justos o injustos.

Us vull llegir una citació d'una persona en relació a la ètica:

En democràcia, els problemes es solucionen parlant. Vosaltres, més que ningú, heu hagut de treballar en condicions molt difícils, professionalment, humanament i familiarment. La vostra actuació està al servei dels principis ètics.

Sabeu qui va pronunciar aquestes paraules? El delegat del Govern Espanyol Lluís Millo durant un acte d'homenatge i reconeixement a la policia nacional, el passat 20 de febrer.

Us l'he llegit perquè aquestes paraules il·lustren a la perfecció la idea que avui és més que mai necessària: cal omplir de contingut les dues paraules “compromís” i “ètica”.

Les paraules, per elles mateixes, no volen dir res, o millor dit els podem fer dir una cosa i exactament el seu contrari.

No tinc cap mena de dubte que el que el Sr Delegat entén per principis ètics està molt allunyat del que tot aquest auditori pensem, i per això cal explicar

El compromís

compromís: Obligar-se per una promesa

La definició no aporta massa res, però potser per això genera menys confusions. Comprometre's és ser fidel a les pròpies idees convertint-les amb fets. Amb gestos quotidians.

Per parlar de compromís i d'educació, en el context que ens ocupa, m'ha portat a pensar amb tres mestres que crec que ens han donat lliçons de compromís molt fortes:

Ferrer i Guàrdia, Freinet i Don Milani.

No faré pas un aprofundiment rigorós d'aquests tres mestres, perquè no estic a l'alçada per fer-ho bé, però el he posat junts perquè tots tres creien que per a fer ciutadans compromesos, lliures, calia treballar amb la premsa.

Ferrer i Guàrdia a la seva Escola Moderna feia "El boletín", amb els joves.

La Escuela Moderna necesitó y tuvo su órgano en la prensa. (llegir cita del llibre de Ferrer pàgina 160).

La societat del moment va entendre perfectament que Ferrer era un mestre amb un compromís ètic molt coherent, i per això el van executar injustament. Per perillós.

Freinet, amb una història diferent, també veu que l'impremta pot ser un bon aliat per vèncer l'avorriment dels infants amb els que treballava, i així incorpora aquesta estratègia i la difón amb el butlletí " La impremta a l'escola", per donar també veu a les idees dels infants. Deia Freinet que cal que els infants vagin cap a la seva veritat...

Don Lorenzo Milani, el mestre de Barbiana és un altre mestre amb una gran coherència de compromís social. Ell acostumava a començar el dia llegint el diari amb els seus nois i noies, i comentant les notícies. Estava determinat a lluitar per la vulnerabilitat dels més febles, i això li va causar també molts problemes.

(llegir el fragment de l'obediència...pag 22)

Amb aquest recordatori veiem de manera clara que si un mestre no és indiferent a la vida dels seus alumnes i hi vol influir; si és fidel a la idea de la diversitat també ideològica i accepta que pensin diferent, defugint de tot dogmatisme, és un mestre compromès èticament amb els drets dels infants i de la humanitat.

Un mestre en canvi és adoctrinador si no és capaç de transmetre la idea que val la pena canviar la realitat, perquè serem mestres revolucionaris no pas per fer la revolució, sinó per estimular els joves a qüestionar-se la realitat.

Demandar d'argumentar la pròpia opinió és ja un acte educatiu de molta rellevància, i per això l'escola no s'ha de conformar en generar un simple debat, sinó en crear aquesta reflexió sobre les pròpies idees i sobre les idees dels altres.

Educar en el pensament crític passa també per demandar als infants que justifiquin el perquè de les pròpies idees, de les pròpies afirmacions, acceptant que les idees es poden modificar després d'escoltar el punt de vista de l'altre.

Educar doncs és també creure en la plasticitat de les pròpies idees.

Des de l'escola hem de donar el missatge amb fets, amb gestos, que es pot conviure i construir una societat amb qui pensa diferent d'un mateix, construint acords concrets en la discrepància i no en el consens. Aquesta ha d'ésser la base de la convivència.

Però com protegim els infants dels missatges absoluts que reben del seu entorn, en alguns casos inclòs de les famílies?

Els infants tenen el dret de qüestionar les ideologies de la família, i de construir-ne una de pròpia. Educar els joves sense afrontar aquesta dimensió és un dels dogmatismes més perillosos, perquè sense criteri som vulnerables, susceptibles de ser manipulats.

Per damunt del dret dels familiars a prendre decisions sobre l'esdevenir dels propis fills i filles, hi ha d'haver la salvaguarda dels drets dels infants a no créixer en la ignorància, en el desconeixement, en la societat de la confrontació que és exactament l'oposat que la societat que sap construir acords en la discrepància.

A banda d'aquesta dimensió hi ha el missatge que nosaltres donem com a educadors amb el nostre fer de cada dia, perquè els valors no s'inculquen sinó que es practiquen, de manera que el que cal és estar més atents al com ens relacionem entre nosaltres i amb els infants i joves més que no pas a les idees que proclamem. I si donant forma a això algú ens titlla d'adoctrinadors, doncs que vagin dient. Anirem a explicar-ho davant del jutge que calgui.

La coherència entre les pròpies actituds i les idees que proclamem és l'eina més potent que tenim els educadors.

Aquesta és la imatge de societat que jo crec que hem de dibuixar al costat de la idea del compromís ètic de les persones que treballem per garantir el dret dels infants i joves a créixer i construir-se com a persones que són.

Per tant, el que penso que és fonamental és aprofundir en aquesta idea de compromís profund amb el dret dels infants i dels joves a tenir el propi criteri, a construir la pròpia visió del món, no com a consumidors d'informacions, siguin coneixements o notícies, sinó com a productors o com a constructors de noves idees, de nou coneixement, de noves mirades del món en que viuen perquè només si els garantim el dret de construir coneixement i opinió garantim el seu dret a poder canviar el món que nosaltres no hem estat capaços de canviar del tot.

Per tant jo avui diria: comprometem-nos i omplim de contingut l'ètica amb missatge clars, fugint de l'esterilitat d'una reflexió que afronti únicament la part tècnica de la professió. Tenim el deure de defensar amb fermesa l'esperança de poder transformar el món a gràcies a aquesta eina de construcció massiva que és l'educació.

Moltes gràcies. **David Altimir**, mestre i membre de l'AM Rosa Sensat